

Сергій Водотика, Людмила Савенок***

**УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ ШКОЛИ 1920-х РОКІВ У КООРДИНАТАХ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ**

У статті аналізуються роль і функції українських наукових історичних шкіл 1920-х років в координатах інтелектуальної історії, міститься авторське тлумачення категорії «наукова школа». Доводиться плідність широкого трактування цього поняття з огляду на унікальність кожної з наукових шкіл – М. Грушевського, Д. Багалія, М. Яворського, М. Слабченка і М. Василенка. Наукові школи мали такі складові – лідер-фундатор, колектив учнів і співробітників, науково-організаційне (дослідницькі і педагогічні інституції) та матеріальне підґрунтя, інтелектуальна традиція, періодичний орган, наукове середовище, визнане місце в науці, відповідна самосвідомість членів. Наголошується, що в соціокультурному та інтелектуальному вимірах можна і доцільно розглядати всю українську (національну) історичну науку 1920-х років як своєрідну єдину школу, яка займала особливе місце порівняно з попередніми і подальшими часами. Саме таке уявлення панувало у свідомості української громадськості.

Ключові слова: наукові історичні школи, інтелектуальна історія, функції наукових шкіл 1920-х років, історична наука в інтелектуальному середовищі.

Відразу зазначимо, що загально визнаного й усталеного визначення терміна наукова історична школа не існує і, скоріше за все, існувати не може з огляду на унікальність кожної з них. Щодо історичних шкіл 1920-х рр. ситуація ускладнюється перехідним характером самого історіографічного процесу і прагненням дослідників подати «абсолютне» визначення ознак школи. Такий позитивістський підхід не може дати плідних наслідків при вивченні тенденцій розвитку української історіографії 1920-х рр.

У поступі історіографії наукові школи є унікальним явищем. Вони узгоджують індивідуальну і колективну працю, дозволяють працювати не лише у рідчизні визнаних і апробованих тенденцій, але й творити у межах нових підходів та ідей.

* Д.і.н., професор кафедри історії України та методики викладання факультету психології, історії та соціології Херсонського державного університету.

** К.і.н., доцент кафедри природничо-наукової підготовки інституту заочної освіти Одеського національного політехнічного університету.

Особливості об'єкта, предмета та мети дослідження зумовлюють першочергове з'ясування таких питань: що уявляли собою наукові історичні школи (їх ознаки, структура, склад), які функції і роль вони виконували в історіографічному процесі, які тенденції еволюції.

У літературі не існує одностайності у визначенні кількості та назв наукових історичних шкіл у 1920-ті рр. Практично всі дослідники виділяють школи М. Грушевського, Д. Багалія і М. Яворського. Нерідко до назви додається місце розташування (київська школа М. Грушевського чи харківська Д. Багалія), інколи – напрямок (марксистська М. Яворського) чи проблематика досліджень (соціально-економічна Д. Багалія). Найчастіше назва цілком доречно є похідною від прізвища лідера. Так, в узагальнюючій праці О. Яся з проблем поступу українського історіописання в координатах культурних епох «точкою відліку» взято постаті визначних істориків. Щодо періоду 1920-х років увага дослідника зосереджена на творчості М. Грушевського, М. Слабченка, М. Яворського та О. Оглоблина [15, с. 5-135].

Крім загальновизнаних у літературі виділяють й інші наукові школи. Так, Р. Пиріг веде мову про школи М. Слабченка (В. Заруба вважає її школою україністики – 8, с. 96-138) і М. Василенка [11, с. 73], непоодинокими є згадки про школу Д. Яворницького. О. Оглоблин чітко пов'язував наукові школи з історичним пізнанням, говорячи про київську культурно-історичну (неонародницьку, соціологічну) школу М. Грушевського, харківську соціально-економічну школу Д. Багалія, історико-правничу школу М. Василенка та історично-економічну школу (очевидно це школа М. Слабченка) [10, с. 10].

З урахуванням існуючих в літературі думок і на підставі власних досліджень вважаємо доцільним виділити в історіографії УСРР 1920-х рр. наукові школи М. Грушевського, Д. Багалія, М. Яворського, М. Слабченка й окремо школу М. Василенка, яка належить як до історії, так і до історії держави і права одночасно. Наголосимо, що наукові історичні школи 1920-х рр. як певна сукупність і кожна окремо мали стільки неповторних рис, що марно

сподіватись на їх формалізацію. Але таке становище не перетворює історичні школи на фантоми, оскільки вони реально існували, виконували певні функції, відіграли цілком конкретну роль у формуванні та реалізації провідних тенденцій історіографічного процесу.

У літературі визначились два концептуальних підходи щодо поняття «наукова історична школа». Перший зосереджує увагу на вивченні структури школи як суб'єкту історичного пізнання. Другий наголошує на вивченні історіографічного процесу як об'єкту пізнання і виходить з тотожності термінів наукова школа та українська історіографія у певних хронологічних і територіальних рамках.

Процес історичного пізнання – суб'єктивно-об'єктивний, що вимагає врахування особливостей об'єкта й активної ролі суб'єкта. Структуризація (формалізація) має виходити з аналізу певних функцій аналізованого об'єкта з урахуванням суспільної практики, тобто в тріаді структура-функції-суспільна практика (історіографічний процес) має відігравати вирішальну роль останній компонент. Таким підходам відповідає структурно-функціональний аналіз, який підсумовує переваги структурного і функціонального методів, дозволяє через суспільну практику з'ясувати активну роль наукових шкіл у творенні історичного знання.

Серед визначень наукової історичної школи нашу увагу привернули насамперед найбільш розповсюджені та ті, що дозволяють застосувати їх до 1920-х рр. Так, Л. Винар прагне подати якісні ознаки наукової школи у певній субординації і виділяє таку структуру «ідеальної» школи: засновник, учні та співробітники, організаційна основа з науково-дослідним науково-педагогічними установами, спільність історіософських та історіографічних концепцій, видавнича база, тематика, середовище і наявність «емоційного фактору» [2, с. 53,57].

Природно, що за таким дещо абстрактним визначенням важко проаналізувати специфіку шкіл 1920-х років. Натомість В. Ульяновський обґрунтовує вкрай граничну структуру школи. Скажімо, школу М. Грушевського

він обмежує колом молодих науковців, які пройшли науковий вишкіл біля лідера, успадкували його методи, поглибили і розвили його ідеї [14, с. 156-159]. У принциповому плані з таким підходом можна погодитися, хоча такий аналіз призводить до певного розчинення специфіки, «фірмових» рис школи і ускладнює чітке визначення ролі школи в історіографічному процесі [7, 8, 9, 10].

Визнання наявності у школі М. Грушевського декількох генерацій дослідників, методолого-методичного розмаїття їх творчості й відсутності монолітності приводить В. Ульяновського до логічного висновку про її елітарний характер. Інакше кажучи, вона об'єднала найширше коло найкращих прихильників вченого попри відмінності в поглядах на зміст історичного процесу, історіософських переконаннях, приналежність у минулому до різних шкіл і навіть різні суспільно-політичні погляди – заради збереження і розвитку традицій національної історіографії в умовах радянської влади.

Підводячи підсумки «вузького варіанту» структурного підходу до визначення наукових історичних шкіл 1920-х рр., позитивним вважаємо виділення комплексу формальних ознак внутрішньої структури (лідер-засновник, колектив учнів і співробітників з рисами еліти, науково-організаційна основа – дослідні, педагогічні й просвітницькі структури, матеріально-фінансове підґрунтя, спільність теоретичних, методичних і тематичних уподобань, видавнича база з всеукраїнським періодичним органом, наукове середовище, певне місце в історіографічному процесі і свідоме належність до української історіографії).

Але формально-структурний підхід націлений на аналіз феномену не на рівні сутності, а на рівні явища, тобто увага зосереджується на зовнішніх і поверхових, а не сутнісних рисах. Подолати це протиріччя шляхом використання функціонального методу при збереженні примату структуралізму прагнуть прибічники «широкого варіанту» структурного підходу. Це істотно наближає вчених до розкриття сутності наукових історичних шкіл УСРР 1920-х рр. [5, 12, 13].

Скажімо, О. Оглоблин розглядав наукові школи 1920-х рр. як форму існування течій історичного знання. Тому їм були притаманні ідейно-методологічні традиції, сфера наукових інтересів і проблематика, коло громадсько-політичних і персонально-групових відносин та впливів, науково-організаційна структурованість і періодичний орган. О. Оглоблин чітко розумів мультипарадигмальний статус історіографії 1920-х рр. внаслідок діяльності різних шкіл. Зміст його полягав у синтезі народництва і державництва, що й визначало «дух» історичної науки [10]. Зрозуміло, що цей «дух» в першу чергу творили саме школи М. Грушевського і Д. Багалія.

Отже, порівняно з дореволюційним часом історична наука УСРР 1920-х рр. значно ускладнилась внаслідок діяльності декількох шкіл і свого перехідного характеру. Взаємодія шкіл на базі неонародницьких, соціально-економічних, історико-соціологічних і марксистських традицій творила нову, національно-державницьку течію. Наукові історичні школи виконували провідну функцію – творення нового на основі збереження і розвитку набутого [3, 4].

О. Домбровський вважав школу елітарним осередком напрямку, який історіографічні здобутки і традиції у контексті духовності народу передає наступній генерації. Внаслідок багатоманітності історіософських концепцій і наявності ідейно різних інтелектуальних середовищ на кожному етапі розвитку історичної науки функціонують декілька шкіл [7, с. 75]. Він правильно для 1920-х рр. виділив функцію міжпоколінної передачі здобутків національної історіографії в умовах гострого ідеологічного протиборства. І, хоча ці можливості наукових шкіл були обмежені, вони в цілому зуміли зберегти континуїтет у поступі історичного знання.

Виділена дослідником «елітарність» складу шкіл мала принципове значення в умовах радянського пресингу і як протидія владі у «розчиненні» старих науковців серед прихильників марксизму. Це добре розуміли й самі історики, намагаючись згуртувати навколо ВУАН, науково-дослідних кафедр, наукових товариств тощо, саме еліту старої та нової генерації. Це дозволяло пристосувати

дореволюційну спадщину до нових реалій. Тому певний консерватизм усіх (хіба що за винятком марксистів) наукових шкіл і високі вимоги до членства виглядають доречними і виправданими. І хоча не з усіх елітних осередків виникли наукові школи, всі тогочасні школи постали на основі елітарних об'єднань.

Під таким кутом всі наукові школи можна розглядати як осередки-об'єднання найбільш кваліфікованих, здібних, відданих справі й патріотично налаштованих вчених на протипагу радянзації. Зрештою теорія еліт добре зарекомендувала себе в соціальних дослідженнях і її використання може призвести до цікавих та оригінальних спостережень.

Таким чином, і «вузький», і «широкий» варіанти структурного (позитивістського у своїй основі) аналізу сутності наукових історичних шкіл УСРР 1920-х рр. мають право на існування і дають у сукупності уявлення про їх ознаки й особливості структури. Вони з'ясовують деякі особливості історіографічного процесу – його перехідний характер, протистояння національної і радянської історичної науки, детермінованість існування шкіл і осередків формуванням національно-державницької течії. В таких умовах існування декількох шкіл виглядає цілком логічним.

Провідне положення серед інших займали школи М. Грушевського і Д. Багалія. Вони прагнули не стільки створити власну школу, скільки об'єднати еліту істориків для розвитку (М. Грушевський) чи творення нової (Д. Багалій) схеми історії України на основі континуїтету з дореволюційними традиціями. При цьому наголошувалося на врахуванні новітніх здобутків соціального знання на тлі подолання методологічної кризи. Все це й забезпечувало формування національно-державницької течії, реалізацію соціально-політичного змісту вітчизняної історичної науки. Реалізація цього стратегічного завдання передбачала вирішення ряду тактичних питань – опрацювання нових джерел, вивчення нових проблем, використання нових підходів тощо. Інакше кажучи, у контексті антропологічного виміру поступу

інтелектуального життя М. Грушевський і Д. Багалій розглядали свої школи як авангард (еліту української історіографії 1920-х рр.).

Цю роль школи найкраще усвідомив і реалізував М. Грушевський, що розуміли й сучасники. Скажімо, за Д. Багалієм, установи М. Грушевського забезпечили планове прирощення знання з актуальних проблем, успішно готували нову генерацію, організовували координацію досліджень старшого, середнього і молодшого поколінь, перетворили «Україну» у провідний всеукраїнський часопис, продовжили традиції В. Антоновича. Внаслідок цього вони стали, за влучною оцінкою Д. Багалія, «головним осередком» поступу історіографії [1, с. 26-29].

Важливо, що М. Грушевський робив це свідомо. Зокрема, за власним висловом, для запобігання «новій руїні й реакції» [6, арк. 15] і забезпечення політичних умов реалізації своїх ідей він пішов на певний політичний компроміс з владою, свідомо зробивши своїм осередком історичну секцію ВУАН. Для нього власна школа була засобом втілення ідеї національної академії як комплексу самодостатніх дослідних структур із відповідним науково-організаційним забезпеченням, теоретико-методичним обличчям. Підготовка аспірантів була лише однією зі складових цього комплексу.

Отже, М. Грушевський створював наукову школу в широкому сенсі, подібно до школи «Анналів», як синонім української історіографії 1920-х рр. чи її елітарної частини. Нагадаємо, що саме таке тлумачення наукової школи обстоює О. Домбровський. Така схема була раніше ним випробувана. Нове полягало в тому, що внаслідок особливостей історіографічного процесу 1920-х рр. у межах цієї елітарної (широкої, комплексної школи) співіснували нові та старі історіософські напрямки – неонародницький, історико-культурницький, соціологічний, державницький.

Більш толерантний і менш амбітний Д. Багалій збирав під своїм дахом (широкої, комплексної школи) всіх значних «негрушев'янців». Це дозволило йому патрувати формування не лише нових напрямів (соціально-

економічного, історико-економічного, соціологічного, національно-державницького), але й нових шкіл (М. Слабченка) та осередків (О. Оглоблина). З цього погляду створення власної (вузької) школи Д. Багалія мало підпорядковане значення [11], а визначальну роль для історіографічного ренесансу 1920-х рр. мала його науково-організаційна роль з підтримки М. Слабченка, О. Оглоблина, Н. Полонської-Василенко, В. Романовського, В. Барвінського, М. Максимейка та багатьох інших дослідників. Питання ж щодо творчості власне Д. Багалія та його харківської школи достатньо розроблено, що робить твердження про чільну роль школи аксіоматичним.

Тому в координатах інтелектуальної історії науки 1920-х років нам уявляється значною мірою перебільшеним поширене в літературі протиставлення М. Грушевського і Д. Багалія. Кожен із них зробив своє для поступу науки. Йдеться про творення шкіл, згуртування еліти, визначення і виконання завдань шкіл та історіографії в цілому. Час визначив роль кожного в реалізації провідних тенденцій історіографічного процесу, в піднесенні історичної науки у 1920-х рр. та в її погромі на початку 1930-х рр. Наголосимо, що підходи М. Грушевського і Д. Багалія до створення «широкої» наукової історичної школи були принципово однопорядкові, вони доповнювали одне одного, дозволяли виконувати головні функції наукових шкіл УСРР 1920-х рр. Саме ці два підходи до змісту історіографічного процесу визначали соціокультурну сутність історичної науки УСРР 1920-х рр.

Під взаємодією розуміється взаємообумовленість існування різних наукових історичних шкіл 1920-х рр. Йдеться не тільки і не стільки про жорстку і безпосередню, однозначно детерміністську взаємодію, а про всю сукупність зв'язків шкіл – внутрішніх і зовнішніх, суттєвих і поверхових, необхідних і випадкових, колективних та особистих і т. п. Таке розуміння взаємодії враховує суперечливу, перехідну і не завжди чітко визначену сутність як власне шкіл, так й історіографічного процесу в цілому. При цьому змістом взаємодії був обмін інформацією, включеність в історіографічний процес.

На взаємодію та співробітництво шкіл впливали дві групи протилежних за наслідками чинників. Корисними для співробітництва були переважно об'єктивні фактори (потреба протистояння режиму, необхідність координації досліджень, необхідність формування національно-державницької течії, зрештою реалізація всіх функцій), хоча й роль суб'єктивних (особисті симпатії, земляцтво, родинні зв'язки, близькість проблематики, спільність суспільних позицій і т.п.) від цього не стала другорядною. Перешкоджали співробітництву переважно суб'єктивні причини (амбіції, свідомо дія влади, колишні образи, традиції протистояння), причому вони достатньо проаналізовані в літературі. Суттєвим бар'єром були й об'єктивні причини – природна конкуренція шкіл і окремих науковців, відмінності у ставленні до радянського режиму і в політичних позиціях, індивідуальний характер творчої праці, природні протиріччя між істориками за лініями Київ-Харків, центр-провінція, різні історіософські традиції тощо.

Тому взаємодія наукових шкіл визначалась сумарним вектором дії цих двох груп чинників. Співробітництво шкіл набувало у кожному конкретному випадку своєрідних форм і відбувалось на макро – (школи в цілому) і мікро- (окремі вчені чи їх групи) рівнях. Наголосимо, що протиборство і дискусії наукових шкіл мали не менш плідні наслідки порівняно зі співробітництвом. Скажімо, саме у протиборстві зі школою М. Грушевського постали школи Д. Багалія, М. Слабченка та осередок О. Оглоблина.

Усі школи доводили своє значення через взаємодію з іншими. Так, одеська підтримувала творчі та організаційні контакти з академіками Д. Багалієм, М. Василенко, А. Кримським, С. Єфремовим, Д. Яворницьким і навіть неприхильним до неї М. Грушевським, Українським Інститутом Марксизму-Ленінізму тощо. Так, амбітний М. Слабченко розумів, що це єдиний шлях утвердження школи в історіографічному процесі. І навпаки, «хуторянство» Д. Яворницького мало згубні наслідки.

Всі школи спільними зусиллями захищали інтереси української держави. Йдеться про загальновідомі факти участі М. Грушевського і Д. Багалія у підготовці проекту РНК УСРР «Про зовнішні кордони УСРР» 1924 р. і записки М. Грушевського 1925 р. «До справи східних границь України» (саме «України», а не УСРР – С.В., Л.С.), про складання спільними зусиллями провідних істориків різних шкіл та архівістів переліку українських архівних матеріалів, що потрапили до Росії, тощо.

Єднала школи й боротьба за збереження дореволюційних традицій. Внаслідок взаємодії (дискусії) з Д. Багалієм компромісну позицію з цього питання зайняв М. Яворський, що призвело до співробітництва їх шкіл. Наголосимо, що внаслідок посилилась еволюція прибічників М. Яворського в бік національно-державницької течії, сумісними зусиллями створено декілька структур (Український комітет краєзнавства, Харківське наукове при ВУАН товариство) та реалізовано ряд дослідницьких проектів.

Взаємодія наукових шкіл була елементом механізму саморегуляції української історіографії 1920-х рр., що діяв до погрому українознавства. Оскільки діяльність історичних шкіл була одним із вирішальних внутрішньонаукових факторів історіографічного процесу і дозволяла адекватно реагувати на соціально-політичні і соціокультурні зміни, то взаємодія наукових шкіл відповідно до умов і потреб науки як соціального інституту дозволяла формувати і реалізувати суспільно значущі завдання відповідно до традицій національної історіографії.

На жаль, позитивний потенціал взаємодії наукових історичних шкіл УСРР 1920-х рр. не було повністю реалізовано. Останнім часом у літературі значної і навіть перебільшеної уваги надається особистим стосункам лідерів історичної науки 1920-х рр., які були, як відомо, далеко не безхмарними. Проте не особисті симпатії чи антипатії лідерів і провідних учених визначали взаємодію очолюваних ними шкіл. Вирішальним було інше. Практично всі керівники шкіл і осередків (М. Грушевський, Д. Багалій, М. Василенко, М. Слабченко,

Д. Яворницький, О. Оглоблин і часом М. Яворський) чітко розуміли об'єктивну потребу сумісної праці, хоча кожний розумів це по-різному, а деякі остаточно це зрозуміли на Соловках.

Все вищенаведене щодо визначення змісту, структури і функцій наукових історичних шкіл УСРР 1920-х рр. та їх ролі в історіографічному процесі дозволяє стверджувати, що українську історіографію 1920-х рр. можна вважати єдиною науковою історичною школою, хоча й досить своєрідною.

Г. Костюк у своїх споминах наголошує, що саме так уявляла національну історіографію патріотична інтелігенція 1920-х років, зараховуючи до неї українських істориків-марксистів М. Яворського і вважаючи її лідером М. Грушевського [9, с. 240]. В її очах національна історіографія як єдине ціле протистояла радянському режиму. Інакше кажучи, таке сприйняття історіографічного процесу сучасниками було реальним фактом громадської свідомості. Такий узагальнюючий підхід враховує факт постановня на базі власне історії України інших галузей українознавства, в першу чергу історії держави і права України. Тенденція до певного зближення шкіл обумовлювалась і формуванням національно-державницької течії.

Підсумовуючи зазначимо, що в історичній науці УСРР 1920-х рр. здійснювався закономірний процес формування й визначення функцій наукових історичних шкіл. Наявність шкіл – різних і конкуруючих – свідчить про достатньо високий рівень розвитку науки. Вони постали на базі творчого засвоєння традицій національної історіографії, ввібрали в себе здобутки європейського соціального знання. Наукові школи забезпечили континуїтет національної історіографії в специфічних умовах непу, стали осередками декількох альтернативних напрямів розвитку історичного знання, що в цілому успішно долали методологічну кризу початку ХХ ст. і на шляхах взаємодії творили національно-державницьку течію.

Діяльність і взаємодія наукових шкіл у межах національно-державницької течії, виконання ними принципово однакових соціокультурних функцій, на-

явність елементів координації та співробітництва в історіографічному процесі, спільне подолання методологічної кризи в кращих традиціях європейського і вітчизняного соціального знання, уособлення всіма ними національної історіографії у протистоянні більшовизму, незавершеність їх формування дозволяють сьогодні розглядати всі школи української історіографії УСРР 1920-х рр. як одну комплексну, чи широку, наукову школу. Саме так тлумачила поступ національної історичної науки національно свідомо громадськість. Суспільна тогочасна свідомість доречно не враховувала другорядні як для українського руху відмінності шкіл і всю їх сукупність вважала єдиним підрозділом у боротьбі з тоталітарним режимом, що вже набував сили.

Наголосимо, що з плином часу такий погляд набуває все більшого сенсу, дозволяє чітко відмежувати українську національну історичну науку УСРР 1920-х рр. від наступної радянської і тим самим переглянути за радянських часів періодизацію історії вітчизняної історіографії між світовими війнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Багалій Д. Організація української історії за рр. 1917–1927 / Д. Багалій // Науков. зап-ки Харків. наук.-досл. кафедри історії укр. культури. – Харків : ДВУ, 1930. – Т. 8. – С. 3–32.
2. Винар Л. Найвидатніший історик України Михайло Грушевський (1866–1934): У 50-ліття смерті / Л. Винар. – БМ : Сучасність, 1985. – 120 с.
3. Водотика С. Г. Взаємодія наукових шкіл в українській історіографії 1920-х років / С. Г. Водотика // Історична наука на порозі ХХІ століття : підсумки та перспективи. – Харків – Київ : Ін-т історії Укр. НАН Укр., 1995. – С. 116–121.
4. Водотика С. Г. Формування історичних шкіл в Україні (на прикладі школи Д. І. Багалія) / С. Г. Водотика // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – Вип. 4. – К. : Ін-т історії Укр. НАН Укр., 1998. – С. 279–293.

5. Водотика С. Г. Наукова школа : дослідницький, освітній і виховний потенціал / С. Г. Водотика, Л. А. Савенок // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – Вип. 1. – Одеса : ОНПУ, 2012. – С. 120–123.

6. Грушевський М. Листи до В. Кузіва. 20.05.1921 – 08.01.1927 р. // Центральний державний історичний архів України, м. Київ. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Од. зб. 266.

7. Домбровський О. До питання української історичної школи в діаспорі / О. Домбровський // Укр. історик. – 1974. – № 4 (44). – С. 74–84.

8. Заруба В. М. Історик держави і права академік М. Є. Слабченко (1882–1952) : Монографія / В. М. Заруба. – Дніпропетровськ : ПП «Ліра ЛТД», 2004. – 456 с.

9. Костюк Г. Зустрічі і прощання. Спогади / Г. Костюк. – Едмонтон : КІУС, 1987. – Кн. 1. – 747 с.

10. Оглоблін О. Думки про сучасну українську советську історіографію / О. Оглоблін. – Нью-Йорк : ООЧСУ, 1963. – 87 с.

11. Пиріг Р. Грушевськознавство : стан та перспективи розвитку / Р. Пиріг // Укр. іст. журнал. – 1996. – № 5. – С. 71–82.

12. Савенок Л. А. Становлення організаційних структур українського суспільствознавства в 1920-і роки : континуїтет чи розрив спадковості / Л. А. Савенок // Сторінки історії. – К. : КПП, 1995. – С. 102–107.

13. Савенок Л. А. Наукове життя Харкова 1920-х років у контексті українського культурно-національного відродження / Л. А. Савенок // Проблеми історії України : факти, судження, пошуки. Міжвід. зб-к наук. праць. – Вип. 4. – К. : Ін-т історії України НАН України, 1998. – С. 266–279.

14. Сохань П. С. М. С. Грушевський і Academia : Ідея, змагання, діяльність / П. С. Сохань, В. І. Ульяновський, С. М. Кіржаєв. – К. : Ін-т укр. археографії НАН України, 1993. – 321 с.

15. Ясь О. Історик і стиль. Визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок ХІХ – 80-і роки ХХ ст.) : Монографія : У 2-х

ч. / за ред. В. А. Смолія / О. Ясь. – К. : НАН України. Ін-т історії України, 2014.
– Ч. 2. – 650 с.

В статье анализируются роль и функции научных исторических школ Украины 1920-х годов в координатах интеллектуальной истории, содержится авторская трактовка категории «научная школа». Приведена аргументация целесообразности и плодотворности широкого понимания понятия «научная историческая школа» с учетом уникальности каждой научной школы – М. Грушевского, Д. Багалия, М. Яворского, М. Слабченко и Н. Василенко. Структурно научные школы состояли из лидера-основателя, коллектива учеников и сотрудников, научно-организационного (исследовательские и педагогические структуры) и материального фундамента, интеллектуальной традиции, периодического органа, научной среды, признанного места в науке, соответствующего самосознания членом. Подчеркивается, что в социокультурном и интеллектуальном измерении будет правильно рассматривать всю украинскую (национальную) историческую науку 1920-х годов как своеобразную единую школу, занимавшую специфическое место по сравнению с предыдущим и последующим периодами. Именно такое понимание господствовало в среде украинской общественности.

Ключевые слова: научная историческая школа, интеллектуальная история, функции научных школ 1920-х годов, историческая наука в интеллектуальном сообществе.

Author analyses the role and the functions of historical scientific schools in 1920s. The article contains authors' interpretation of the term 'the scholarly tradition'. The fruitiness of the wide interpretation of this term, considering the unique character of every tradition under the rule of M.Hrushevskyj, D. Bahalij, M. Slabchenko etc., is been proven. Scientific school consisted of such elements as the leader (the founder), scholars and collaborators, organizational, scientific background and the resource base, intellectual tradition, journal (or any other periodical), scientific community, the recognized place in the historical science, particular self-identification. It is pointed out, that it is possible and even necessary to analyze Ukrainian (national) historical science in 1920s as the consolidated scholarly tradition in history, which had its' special position.

Key words: scholarly traditions in history, intellectual history, functions of scientific schools, 1920s, historical science.